

Міністерство освіти і науки
України
Інститут спеціальної педагогіки
НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10)
КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ГЛУХИХ**

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

5 клас

Укладач: Федоренко О.Ф., науковий
співробітник лабораторії сурдопедагогіки
Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Київ – 2014

Навчальні програми

для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів

для дітей глухих

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

5 – й клас

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**Учитель - людина,
яка має робити важкі речі легкими**

Навчальна програма із зарубіжної літератури для 5 класу загальноосвітньої школи для глухих дітей укладена з відповідною адаптацією на основі навчальних програм із зарубіжної літератури загальноосвітньої масової школи¹ на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392), із врахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607), із врахуванням особливих освітніх потреб учнів глухих та зі зниженим слухом.

Головна мета вивчення предмета «Світова література» в загальноосвітній школі відповідно до основної мети освітньої галузі «Мови і літератури» – прилучення учнів до здобутків світової літератури і культури, розвиток творчої особистості (читача), формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Завдання вивчення світової літератури в 5-му класі є такими:

- сформувати в учнів стійкий інтерес до літератури, прилучити до читання;
- сприяти засобами літератури формуванню моральних якостей школярів, їх національній самоідентифікації, розумінню значення мови та літератури для розвитку культури загалом;
- дати уявлення про зміст і форму художнього твору;
- сформувати в учнів основні вміння інтерпретації художнього твору;
- сформувати вміння оцінювати літературних героїв, авторську позицію;
- розвивати навички зв'язного мовлення (як усного, так і писемного) у процесі підготовки різних видів робіт (висловлення власної думки щодо прочитаного, характеристика образу, складання плану твору, написання твору на літературну тему та інше).

У програмі реалізовано нову структуру літературної освіти, яка затверджена відповідними нормативними документами: Концепція літературної освіти (наказ

¹ (авторський колектив: д.філол.н., проф., зав. кафедри світової літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка О.М. Ніколенко (керівник колективу), к.пед.н., головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і наук, молоді та спорту України К.В. Таранік-Ткачук, зав. сектору Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту С.П. Фоміна, зав. навчально-методичного кабінету світової літератури та російської мови Кіровоградського ОІППО імені В. Сухомлинського О.В. Ревнищева, учитель-методист гімназії № 117 імені Лесі Українки м. Києва Т.П. Сегеда, учитель-методист спеціалізованої школи № 80 м. Києва Н.В. Онищенко)

Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26.01.2011 р. № 58) і новий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392).

Вивчення світової літератури в 5-му класі побудовано на поєднанні проблемно-тематичного і жанрового принципів.

Літературна освіта спрямована на розвиток сформованих у початковій школі і формування нових компетентностей, зокрема літературної.

У програмі збережено чотири змістові лінії літературного компонента Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (емоційно-ціннісна, літературознавча, культурологічна, компаративна) та закладено наскрізну (не за темами) корекційно-розвивальну лінію курсу, яка характеризується удосконаленням та формуванням загальнонавчальних умінь, й тих, які визначають успішність мовленнєвої діяльності, формування мотивації навчання, здатності організовувати свою працю для досягнення результату, вибудувати цілеспрямовану лінію поведінки для успішного виконання певного завдання та співпраці й інше.

Розвивальна спрямованість передбачає розуміння закономірностей в розвитку глухих учнів, пріоритетність розвитку психічних процесів та функцій у зв'язку з опануванням знань.

Корекційно-розвивальна лінія проектується на особистість з порушеннями слуху, час і характер порушення, глибину потреби та потенційні можливості у відношенні до логіки змісту навчальної галузі, створення оптимальних умов для досягнення соціальної зрілості кожною особистістю, розвиток тих здібностей, які потрібні їй і суспільству, досягнення певного рівня освіченості через потенціал корекційно-розвивальних можливостей, включення її в соціально-вартісну активну діяльність, забезпечення тих знань, умінь та навичок, рис характеру, які уможливають її нормальне життя в соціумі.

Відтак кожен урок має бути пронизаний корекційно-розвивальною роботою, яка здійснюється у процесі формування загальноосвітніх умінь і навичок, ґрунтується на максимальному використанні збережених можливостей учнів з порушеннями слуху, зокрема слухових й мовленнєвих. Зміст корекційно-розвивальної роботи визначається особливістю основного сенсорного порушення й наявністю вторинних порушень у пізнавальній, мовленнєвій та особистісній сферах й охоплює наступні напрями: мовний, мовленнєвий, пізнавальний, сенсорний, соціокультурний й діяльнісний.

Особливістю змісту пропонованої програми є систематичне застосування в процесі опрацювання корекційно-розвивальної лінії внутрішньопредметного й міжпредметного зв'язків. Вони забезпечують інтеграцію світової літератури з іншими предметами, активно впливають на розвиток інтелектуальних і моральних якостей особистості, її свідомості й мислення, комунікативні уміння і навички.

Здійснення практично на кожному уроці внутрішньопредметного й міжпредметного зв'язків із українською мовою та літературою (лексикою й фразеологією, прислів'ями, приказками й крилатими висловами та ін.) забезпечує можливість послідовно збагачувати мову й мовлення учнів з порушеннями слуху. Важливе значення має також послідовне урізноманітнення граматичної будови мовлення глухих учнів на рівні слова, словосполучення й речення. Загальновизнаною є й потреба в тому, щоб мовлення учнів було правильним не лише в правописному аспекті, а й стилістичному, а також в аспекті мовленнєвої культури. При цьому всі означені рівні та аспекти розвитку мовлення можуть повноцінно реалізуватися лише за умови, якщо вони актуалізуються на найвищому рівні – рівні тексту. Саме на цьому рівні здійснюється вдосконалення вмінь досягати комунікативних цілей, тобто того, що має безпосередній вихід на мовленнєву практику.

У зв'язку з цим структурування змісту навчання світової літератури на рівні навчальних програм й підручників, з урахуванням зазначених внутрішньо- і міжпредметних зв'язків дає змогу нейтралізувати недоліки традиційної лінійної систематизації й викладу навчального матеріалу в програмах і підручниках, забезпечує можливість систематичного й різнобічного мовленнєвого розвитку учнів протягом усього періоду навчання в загальноосвітньому навчальному закладі.

Реалізація корекційно-розвивальної лінії відбувається у процесі роботи над опрацюванням навчального матеріалу емоційно-ціннісної, літературознавчої, культурологічної, компаративної змістових ліній, а також використання засвоєного інтелектуально-операційного й ціннісного змісту інших навчальних предметів. Окремо години на реалізацію лінії не виділяються.

У 5 класі, як етапі прилучення до читання, читання має набувати властивостей специфічної форми спілкування та взаємодії учня-читача з автором. Читацький досвід попередніх років має сприяти переходу до прямої комунікативної системи автор-текст-учень. Від навчального читання учні переходять до інформативного читання.

Вивчення оригінальних художніх творів світової літератури, які різняться за жанрами, обсягом, проблемно-тематичним наповненням, має на меті підготувати учнів до вивчення основного курсу літератури.

Особлива увага приділяється формуванню читацьких умінь та навичок:

емоційних (емоційне виховання у процесі читання, емоційно-виразне читання);

естетичних (естетичне виховання на матеріалі запропонованих текстів та дотичних творів мистецтва (живопис, музика, кіно та інше);

власне читацьких (самостійне читання вголос, «про себе», за особами та інше);

прогнозування (прогнозування, доповнення/поширення змісту твору чи його частин через назву, опорні слова/словосполучення, речення, малюнки, відео сюжети);

свідомого читання та аналізу прочитаного (визначення в тексті та передавання часових, просторових, причинно-наслідкових зв'язків; активізація інтелектуальної діяльності учнів через пригадування, зіставлення, домислення, припущення, заперечення, власну оцінку та інше).

Об'єктом вивчення на уроках зарубіжної літератури є тексти літературних творів. Особливу увагу слід звертати на роботу безпосередньо з художнім текстом (вивчення, аналіз, інтерпретування художнього твору), а саме:

- уривок ← факт → головна думка;
- уривок ← подія → пафос;
- уривок ← образ-характер → ідея та інше.

Для ціннісного сприйняття й осмислення художнього твору пропонується загальний алгоритм роботи:

- Підготовка до духовно-естетичного сприйняття твору
- Первинне читання художнього твору
- Словниково-термінологічна робота
- Повторне перечитування твору з коментарем
- Бесіда за змістом прочитаного
- Різні види й форми переказування
- Використання окремих елементів аналізу
- Контекстне (біографічний, культурологічний контекст) сприйняття й прочитання твору
- Підведення підсумків осягнення змісту твору
- Творчі завдання (усні й письмові), виразне читання (розказування) творів (уривків) напам'ять.

Саме такі напрямки роботи з художнім текстом сприяють формуванню у учнів зі зниженим слухом ефективної читацької діяльності, в процесі якої розвивається мовлення та логічне мислення, сприймання, усвідомлення та рефлексія знань, засвоєння морально-етичних норм і понять.

Робота з розвитку мовлення

Робота з розвитку мовлення має базуватися на літературних та життєвих враженнях учнів.

До роботи з організації розвитку мовлення учнів з порушеннями слуху висуваються такі вимоги:

1) активізація мовленнєвої діяльності учнів із залученням різноманітної лексики та фразеології, образних засобів мови залежно від теми висловлювання;

2) відповідність запропонованих видів роботи з розвитку мовлення учнів їхнім віковим та психологічним особливостям, рівню розвитку школярів;

3) врахування ідейно-художньої своєрідності літературного твору, при вивченні якого ведеться робота з розвитку мовлення учнів;

4) спрямованість на поглиблене читання літературного твору, розширення знань з літератури.

Серед видів робіт з розвитку мовлення, які мають готувати учні із світової літератури у 5 класі рекомендовано такі:

- виразне читання текстів (уривків) та читання напам'ять;
- оповідь про життя письменника, поета;
- переказ зі зміною особи оповідача, переказ з докладним цитуванням авторського тексту; переказ за простим планом;
- оповідь про життя героя твору (персонажа) за колективно (самостійно) складеним простим планом;
- усний (письмовий) відгук на прочитану книгу;
- усна (письмова) (за планом) характеристика персонажа;
- написання простого плану твору (уривку);
- складання усної (письмової) оповіді за малюнком, ілюстрацією;
- складання оповідання (казки) за прислів'ям;
- добір прислів'їв, крилатих виразів, фразеологічних зворотів, що виражають головну ідею твору;
- введення власних описів в інтер'єр, портрет, пейзаж у вже існуючому творі;
- докладна зв'язна відповідь на поставлене запитання;
- перекази (докладний, вибірковий, стислий) невеликих за обсягом епічних творів чи фрагментів з них;
- реферати на літературну тему (за одним та кількома джерелами).

Викладання світової літератури здійснюється на підставі традиційних принципів (*науковість, історизм, зв'язок навчання і виховання, доступність, спрямованість на розвиток учня, особистісний характер читацької діяльності, шкільний аналіз та інтерпретація твору, взаємодія мистецтва й дійсності в естетичній свідомості учня, комунікативність, репрезентативність, країнознавчий підхід та ін.*) й нових дидактичних, літературознавчих та методичних принципів (*ціннісного підходу, нерепресивної свідомості, іманентності, вивчення літератури в контексті розвитку культури й мистецтва, компаративності, діалогізму та інших*).

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, в якому вчитель, враховуючи запроповану кількість годин на вивчення тем у межах розділу, розподіляє години на вивчення художніх творів і види навчальної діяльності, планує види роботи, що спрямовані на опанування змісту матеріалу та формування вмінь і навичок учнів, опрацювання різних рубрик програми. Це дасть можливість вчителю вільно і творчо підійти до реалізації програми в кожному класі, врахувати інтереси й рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність художніх текстів; використання інформаційно-комунікаційних технологій; знання української мови і літератури, історії та інших предметів; підготовка до контрольного оцінювання тощо).

Програма містить обов'язковий і варіативний компоненти (відповідно 80% : 20%). У кожному класі запропоновано теми й твори для обов'язкового текстуального вивчення, у тому числі поетичні твори для вивчення напам'ять. Варіативний компонент забезпечується можливістю вибору (вчителем і учнями) творів у межах обов'язкових тем, а також для уроків вивчення сучасної літератури, розвитку мовлення, позакласного читання і для уроків із резервного часу. Перелік художніх творів для вивчення укладений відповідно до вікових особливостей дітей і підлітків на підставі рекомендацій науковців, учителів, психологів, бібліотекарів, а також результатів досліджень кола дитячого і підліткового читання школярів різних вікових категорій.

Програма зі світової літератури містить:

- 1) «Пояснювальну записку», у якій визначена нормативна база, мета і завдання предмета, змістові лінії та їх реалізація в програмі, основні підходи і принципи викладання світової літератури в школі;
- 2) розподіл годин за кожним класом (загальна кількість годин на рік, кількість годин на текстуальне вивчення творів (за розділами), розвиток мовлення, позакласне читання, резервний час);
- 3) зміст навчального матеріалу і державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів;
- 4) зміст наскрізної корекційно-розвивальної лінії;
- 4) перелік творів для вивчення напам'ять;
- 5) «Список творів для додаткового читання (для уроків позакласного читання і уроків із резервного часу)» – додаток 1;

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

5 клас

Усього – 70 годин;

текстуальне вивчення творів – 56 годин;

розвиток мовлення – 4 години;

позакласне читання – 4 години;

резервний час – 6 годин.

№№	К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (за розділами)	Зміст корекційно-розвивальної лінії
1	2	<p>ВСТУП</p> <p>Світова література – духовна скарбниця людства. Роль книги в сучасному житті.</p> <p>Фольклор, його характерні ознаки. Фольклорні жанри різних народів (прислів'я, приказки, загадки, пісні). Гуманістичні цінності, втілені у фольклорних творах різних народів. Література і фольклор.</p> <p>Теорія літератури (ТЛ). Світова література, фольклор, прислів'я, приказка, загадка, пісня.</p> <p>Література і культура (ЛК). Зв'язок фольклорних жанрів із культурними традиціями різних народів і національностей.</p> <p>Україна і світ (УС). Спільні для українського і</p>	<p>Учень (учениця):.</p> <p><i>розуміє</i> значення світової літератури в житті людини й людства;</p> <p><i>розрізняє</i> поняття «фольклор», «прислів'я», «приказка», «загадка», «пісня»;</p> <p><i>наводить приклади і розкриває</i> значення (пряме і переносне) прислів'їв, приказок, загадок, пісень;</p> <p><i>орієнтується</i> в національній специфіці й змісті фольклорних творів (малих жанрів) різних народів;</p> <p><i>демонструє</i> на прикладі прочитаних творів вплив фольклору на літературу;</p> <p><i>встановлює</i> подібність прислів'їв, приказок, загадок, пісень різних</p>	<p>Мовний напрям</p> <p><i>Розпізнавати</i> вивчені в початкових класах частини мови, визначаючи їх істотні ознаки;</p> <p><i>правильно писати</i> слова з вивченими орфограмами;</p> <p><i>розставляти розділові знаки</i> в кінці речення, при звертанні, однорідних членах речення;</p> <p><i>знаходити і виправляти</i> орфографічні, пунктуаційні, граматичні помилки на вивчені правила;</p> <p><i>відрізняти</i> словосполучення від слова, форми слова й речення;</p> <p><i>розпізнавати</i> види речень за метою висловлювання, за інтонацією;</p> <p><i>правильно інтонувати</i> речення різних видів, речення з однорідними членами, звертаннями,</p>

		<p>зарубіжного фольклору (малих жанрів) теми, сюжети, образи, художні особливості.</p> <p>Елементи компаративістики (ЕК). Схожість і відмінність малих жанрів фольклору різних народів (на рівні окремих компонентів тексту).</p>	народів.	<p>вставними словами й складні речення; користуватися словниками (орфографічним, тлумачним, етимологічним, синонімів, антонімів та інші); будувати речення, використовуючи слова у прямому, переносному значенні, синоніми та антоніми; оцінювати вдале й невдале їх використання; складати усні й письмові висловлювання на певну тему з використанням власного життєвого досвіду відповідно до визначеної комунікативної мети; формулювати теми текстів у формі словосполучень і речень; переказувати своїми словами почуте й прочитане (використовувати в мовленні виразні й синонімічні словосполучення, різні за будовою й метою висловлювання речення, прислів'я, крилаті вислови, речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами й складні речення); виступати з усним чи письмовим повідомленням на вивчену/задану тему, використовуючи виражальні засоби мови; будувати діалоги на визначені теми й відповідно до запропонованої ситуації, використовуючи виражальні можливості однорідних членів речення, звертань і вставних слів та інше; складати висловлювання (розповіді й описи) з урахуванням адресата мовлення, використовуючи</p>
2	16	<p>КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ</p> <p>Жанрова специфіка фольклорної і літературної казки. Різновиди казок (про тварин, чарівні, соціально-побутові та ін.), їх характерні ознаки.</p> <p>Індійська народна казка «Фарбований шакал». Викриття в образах тварин негативних людських якостей. Філософський зміст казки.</p> <p>Японські народні казки «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізинчик», «Момотаро, або Хлопчик-Персик» (1 за вибором учителя). Відображення любові до праці, кмітливості, сміливості, ставлення до природи в образах Іссумбосі, Момотаро. Національний колорит японських казок.</p> <p>Китайська народна казка «Пензлик Маляна». Поетизація мистецтва й уславлення образу митця в казці. Значення фантастичних елементів.</p> <p>Арабська народна казка «Сіндбад-Мореплавець» (третя подорож). Утвердження жаги відкриття світу, мужності й людяності в казці. Втілення в образі</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>самостійно читає тексти казок; читає за особами, передаючи емоційний стан героїв казки; визначає головну думку прочитаного; переказує тексти казок (окремі фрагменти й цілісно) за планом, складеним за допомогою вчителя, за сюжетними малюнками, фідеофрагментами; висловлює враження і власне ставлення до подій творів; дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості; називає основні ознаки фольклорної і літературної казки, демонструє їх прикладами із прочитаних творів; знає та виявляє елементи будови казок (зачин, основна частина, кінцівка, діалоги, повтори та ін.); розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, втілені в них; знає визначення понять «антитеза», «алегорія», вирізняє їх у прочитаних текстах, розкриває значення антитези й алегорії у казках; розуміє поняття «автор</p>	

	<p>Сіндбада-Морепоплаця віри в перемогу людини над обставинами.</p> <p>Брати Я. і В. Грімм. «Пані Метелиця», «Бременські музиканти» (1 за вибором учителя). Значення діяльності братів Грімм у збиранні й збереженні фольклору. Моральні цінності в казках. Характеристика образів персонажів. Антитези у пропонованих творах.</p> <p>Олександр Сергійович Пушкін (1799-1837). Вступ по поеми «Руслан і Людмила». «Казка про рибака та рибку», «Казка про мертву царівну і сімох богатирів» (1 за вибором учителя). Синтез фольклорних і літературних елементів у творчості О. Пушкіна. Система образів. Автор.</p> <p>Ганс Крістіан Андерсен (1805-1875). «Соловей», «Непохитний олов'яний солдатик», «Дикі лебеді» (1 за вибором учителя). Протиставлення «справжнього» і «штучного» в казці «Соловей»; соловей як втілення сили природи й мистецтва; зміни в образі імператора. Утвердження сили кохання й відданості в казці «Непохитний олов'яний солдатик». Боротьба добра і зла в казці «Дикі лебеді».</p> <p>Оскар Уайльд (1854-1900). «Хлопчик-зірка». Казкові персонажі, їх характеристика. Основний конфлікт. Символічний зміст назви</p>	<p>літературного твору»; <i>розкриває</i> національний колорит народних і літературних казок, окремі засоби його створення (деталі побуту, національні образи, мовні засоби та ін.); <i>називає</i> відомих збирачів і авторів казок (Ш. Перро, брати Я. і В. Грімм, О. Пушкін та ін.); <i>знає</i> твори мистецтва, в яких втілені казкові образи й сюжети (живопис, музика, мультиплікація, кіно тощо), <i>виявляє</i> особливості інтерпретації казкових образів і сюжетів у різних видах мистецтва; <i>порівнює</i> українські та зарубіжні народні казки, встановлює в них окремі спільні елементи (образи, сюжети, особливості будови та ін.); <i>називає</i> імена 2-3-х українських письменників – авторів літературних казок, їхні твори, а також імена 2-3-х відомих українських перекладачів зарубіжних казок.</p>	<p>різні за будовою (прості й складні) речення; <i>розрізняти слова автора й пряму мову</i> в тексті; <i>оцінювати</i> роль звертань і діалогів у художніх творах; <i>усвідомлювати й аргументувати</i> різницю між лексичним і граматичним значеннями слова.</p> <p>Мовленнєвий напрям <i>Розрізняти й застосовувати</i> відповідно до ситуації усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення; <i>усвідомлювати й додержуватися</i> основних правил спілкування, вимог до мовлення; <i>визначати істотні ознаки тексту</i> (тему, основну думку, задум, належність до певного стилю (розмовного, художнього, наукового), типу (розповіді, опису роздуму) і жанру мовлення (оповідання, відгуку, замітки, листа); <i>виокремлювати</i> в тексті абзаци, тематичні речення; <i>знаходити і виправляти помилки</i> в змісті, побудові висловлювання; <i>аналізувати й оцінювати прочитане, сказане, почуте</i> (його зміст, форму, задум і мовне/мовленнєве оформлення); <i>виконувати завдання</i> до тексту (ділити текст на частини, знаходити вказані частини, створювати малюнок за текстом, вибирати один із пропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом); <i>читати мовчки</i> («про себе») незнайомі тексти</p>
--	--	---	---

		<p>твору. Еволюція образу головного героя.</p> <p>(ТЛ) <i>Антитеза, алегорія, автор, початкові поняття про оригінал і переклад.</i></p> <p>(ЛК) <i>Національний колорит казок і засоби його створення. Казкові образи й сюжети у творах мистецтва (живопис, кіно, музика, мультиплікація та ін.).</i></p> <p>(УС) <i>Типологічно подібні образи в зарубіжних і українських казках (Іссумбосі – Хлопчик-Мізинчик; Фарбований Шакал – Фарбований Лис та ін.).</i></p> <p>(ЕК) <i>Спільні елементи зарубіжних казок (теми, образи, особливості будови). Зіставлення оригіналів (фрагментів) зарубіжних казок з їх українськими перекладами.</i></p>		<p>різних стилів, типів, жанрів; <i>виділяти й запам'ятовувати в прочитаному головне, тему й основну думку тексту, деталі (самостійно чи за навідними запитаннями вчителя); добирати заголовки до частин тексту, складати простий план; ставити запитання до прочитаного, відповідати на них; переглядати текст й знаходити у ньому вказані елементи (цифри, слова в лапках, слова, написані через дефіс, виносками, слова, написані з великої літери, набрані курсивом, схеми, таблиці й частини тексту, які до них відносяться та інше); читати вголос знайомі тексти різних стилів (розмовного, наукового й художнього), типів, жанрів мовлення з достатньою швидкістю, плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, ділячи текст на смислові частини; переказувати (усно й письмово) почуті й прочитані тексти невеликого обсягу за простим планом, дотримуватися теми висловлювання, норм української літературної мови; складати й розігрувати діалоги певного обсягу відповідно до пропонованої ситуації спілкування, зразка, за поданим початком, опорними словами, малюнком, досягаючи комунікативної мети; використовувати репліки</i></p>
3	10	<p>ПРИРОДА І ЛЮДИНА</p> <p>Джон Кітс (1795-1821). «Про коника та цвіркуна». Поетизація образу природи у вірші, його ідея («Поезія землі не вмере ніколи...»).</p> <p>Йоганн Вольфганг Гете (1749-1832). «Нічна пісня подорожнього». Зображення взаємозв'язку різних сфер природи й людини в поетичному творі.</p> <p>Генріх Гейне (1797-1856). «Задзвени із глибини...». Втілення краси весняної природи у вірші. Зв'язок із фольклором (пісня).</p> <p>Ернест Сетон-Томпсон (1860-1946). «Снап», «Лобо», «Доміно» (1 за вибором учителя). Авторські спостереження</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p><i>Самостійно читає віршовані й прозові твори; намагається передавати емоційний стан героїв, дає визначення термінів «тема», «ідея», розкриває їх у прочитаних творах, наводить відповідні цитати; знаходить у творах описи природи (пейзажі), розкриває їх роль у тексті; визначає ставлення автора до світу природи, знаходить і коментує відповідні цитати; дає визначення понять «епітет», «метафора», вирізняє їх у прочитаних текстах, встановлює</i></p>	

		<p>за світом природи. Утвердження любові до всього живого. Зображення художніх образів, їх розкриття в подіях твору.</p> <p>(ТЛ) Початкове поняття про віриш. Пейзаж, тема, ідея, епітет, метафора.</p> <p>(ЛК) Пейзаж у літературі й інших видах мистецтва.</p> <p>(УС) Майстерність українських перекладачів творів зарубіжних авторів про природу.</p> <p>(ЕК) Елементи фольклору в літературних творах про природу.</p> <p><u>Завершення I семестру (+ 3 год. резерв)</u></p>	<p>роль у розкритті авторського задуму; встановлює специфіку літературного пейзажу порівняно з іншими творами мистецтва (живопису, музики); виявляє зв'язок із фольклором прочитаних літературних творів на рівні окремих образів, художніх засобів, жанрових рис (пісня).</p>	<p>й формули мовленнєвого етикету для стимулювання й підтримання діалогу; складати усні й письмові твори з урахуванням мети й адресата мовлення, типу мовлення (зокрема твір-опис окремих предметів, тварин, твір-розповідь і твір-роздум на основі власного досвіду), жанру мовлення (оповідання про випадок із життя, замітка в газету інформаційного характеру, лист, адреса), вибирати стиль мовлення відповідно до умов спілкування (розмовний, науковий, художній), підпорядковувати висловлювання темі й основній думці.</p>
4	10	<p>СВІТ ДИТИНСТВА</p> <p>Марк Твен (1835-1910). «Пригоди Тома Сойєра». Світ дорослих і світ дітей у повісті. Том Сойєр і Гекльберрі Фінн. Ставлення автора до своїх героїв. Провідні ідеї твору (дружба, кохання, людяність та ін.).</p> <p>Елеонор Портер (1868-1920). «Поліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору, її вплив на життя міста. Поліанна та її друзі. Художні засоби розкриття образу Поліанни. Ідея радості життя й відкриття світу у творі.</p> <p>(ТЛ) Портрет. Початкові поняття про сюжет, повість, роман.</p> <p>(ЛК) Втілення сюжетів творів Марка Твена і Е. Портер у кіно, живописі, графіці та інших видах мистецтва. Популярність образів улюблених книг серед дітей різних країн.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>виразно читає (в тому числі по «ролях», коментоване читання) фрагменти текстів; має початкові уявлення про «сюжет» (як художню послідовність подій); називає елементи сюжету (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), визначає їх у творах; розповідає про основні події прочитаних творів Марка Твена і Е. Портер; переказує окремі розділи (фрагменти) прозових текстів; знає і розуміє поняття «портрет», визначає у тексті портрети персонажів; характеризує образи персонажів, дає оцінку їхнім моральним якостям, вчинкам; визначає окремі художні засоби створення образів персонажів (портрет, вчинки, мова, ставлення</p>	<p>Пізнавальний напрям</p> <p>Збільшувати активний і пасивний словник через утворення різних зв'язків між предметом-образом й словом; формувати розуміння мовлення через звукорозпізнавання, обсяг слухового й зорового сприймання, оперативність пам'яті, переформатування логіко-граматичних конструкцій на одиниці значення й сенсу; формувати пізнавальну активність через розвиток слухової й зорової пам'яті, уваги, уяви, уявлень, розумових дій та операцій (порівняння, узагальнення, конкретизації, аналіз, синтез), логічних форм мислення; формувати вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки на доступному кожному учневі рівні; розвивати словесно-логічне</p>

		<p>(УС) Українські перекладачі творів Марка Твена, Е.Портер.</p> <p>(ЕК) Том Сойєр і Гекльберрі Фінн. Том Сойєр і Поліанна.</p>	<p>до інших тощо); має початкові уявлення про поняття «повість», «роман», розрізняє їх жанрові ознаки на прикладі прочитаних творів; порівнює образи Тома Сойєра і Гекльберрі Фінна, Тома Сойєра і Поліанни, визначає схожість і відмінність між ними (на рівні рис характеру); знає українських перекладачів творів М. Твена і Е. Портер).</p>	<p>мислення;</p> <p>Сенсорний напрям розвивати зорове сприймання як компенсаторний механізм, який забезпечує свідоме сприймання і усвідомлення різної інформації, зокрема зверненого мовлення (словесного в усній та писемній формі, дактильного, жестового); розвивати кінестетичні відчуття через вправлення у правильному артикулюванні, подолання артикуляційних труднощів, використання специфічних комунікативних засобів; розвивати тактильні відчуття через сприймання вібрацій, зосередження уваги на їх особливостях (силі, напрямку, тривалості, ритмі); формувати компенсаторні навички отримання інформації через смак, запах, доступний звук, зір, тактильні враження; заохочувати, стимулювати та створювати сприятливі умови для мовленнєвого спілкування; прогнозувати загальний характер змісту повідомлюваного; визначати адресата, комунікативну мету й мотив висловлювання, причинно-наслідкові зв'язки, зображу-вально-виражальні засоби; розвивати фонематичні навички, вміння слухати, чути, розрізняти; удосконалювати навички співвіднесення вербальних мовленнєвих одиниць з невербальними (жестове, письмове мовлення); формувати вміння</p>
5	8	<p>СИЛА ТВОРЧОЇ УЯВИ Льюїс Керролл (1832-1898). «Аліса в Країні Див». Творча історія книги, її зв'язок із біографією письменника та життям Англії «вікторіанської» доби. Образ Аліси, світ її уяви і захопливі пригоди. Персонажі, які оточують героїню. Особливості художньої мови твору.</p> <p>Марина Іванівна Цвєтасва (1892-1941). «Книги в червоній палітурці». Чарівний світ літератури й мистецтва у вірші М.І. Цвєтасвої. Знайомі образи з прочитаних книг (Том Сойєр, Гекльберрі Фінн та ін.). Образ ліричної героїні, котра любить читати. Роль літературних і музичних асоціацій у творі.</p> <p>(ТЛ) Початкові поняття про фантастику. Поглиблення понять про казку (літературну), повість, вірш.</p> <p>(ЛК) Втілення сюжету повісті-казки Л. Керролла «Аліса в Країні Див» у різних видах мистецтва</p>	<p>Учень (учениця): знає основні відомості про письменника Л. Керролла, переклади його книг; розповідає про творчу історію книги «Аліса в Країні Див»; переказує зміст основних епізодів твору Л. Керролла; описує і характеризує образ Аліси, а також персонажів, що її оточують; визначає ознаки казки й повісті у творі Л. Керролла; виявляє особливості художньої мови повісті-казки «Аліса в країні Див» на підставі перекладу; дає визначення поняття «фантастика», виявляє фантастичні елементи у творі Л. Керролла; розуміє особливості розвитку сюжету в ліричному творі М.І. Цвєтасвої (як плин почуттів, спогадів, роздумів, образів); характеризує образ ліричної героїні вірша</p>	

		<p>(кіно, мультиплікація, музика та ін.). Продовження книги («Аліса в Задзеркаллі»).</p> <p>(УС) Переклади й видання книг Л. Керрола.</p> <p>(ЕК) Порівняння фрагментів оригіналу й перекладу повісті-казки Л. Керрола «Аліса в Країні Див». Елементи казки у творі.</p>	<p>М. Цветаєвої «Книги в червоній палітурці», світ її захоплень;</p> <p>розповідає про свої улюблені книги, мистецькі уподобання.</p>	<p>враховувати ситуацію спілкування, емоційний стан та мовлення співрозмовника для розуміння останнього;</p> <p>формувати вимову, удосконалювати навички голосотворення, темпоритмічного та інтонаційного оформлення власного мовлення;</p> <p>розрізняти в словах тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки;</p> <p>розрізняти співвідношення звуків і букв;</p> <p>вимовляти звуки в словах відповідно до орфоепічних норм.</p>
6	8	<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА У КОЛІ ДОБРИХ ГЕРОЇВ</p> <p>(1-2 твори за вибором учнів і вчителя)</p> <p>Роальд Дал (1916-1990). «Чарлі і шоколадна фабрика». Цікаві пригоди хлопчика Чарлі та його друзів на казковій шоколадній фабриці містера Вонкі. Доброта і щирість головного героя.</p> <p>Туве Янсон (1914-2001). «Комета прилітає», «Капелюх чарівника», «Зима-чарівниця» (1 за вибором). Чарівність художнього світу твору. Його персонажі, втілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей.</p> <p>Пауль Маар (нар. 1937). «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». Яскравість художнього світу твору. Оптимістичний образ Суботика, його віра в силу думки й фантазії. Реальне і фантастичне у творі. Елементи фольклору (казки) та їх значення для розкриття головної ідеї – реалізації мрій, бажань і прагнень особистості.</p> <p>(ТЛ) Персонаж і герой літературного твору.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>називає імена популярних сучасних письменників, їхні твори для дітей;</p> <p>переказує близько до тексту зміст прочитаних творів;</p> <p>розкриває особливості сюжету;</p> <p>визначає актуальні ідеї творів;</p> <p>характеризує образи персонажів у їхніх вчинках, ставленні до інших;</p> <p>висловлює власне судження щодо подій і вчинків героїв;</p> <p>розрізняє поняття «персонаж» (як втілення загального в конкретному, дійова особа у творі) і «герой» (персонаж із яскравими індивідуальними рисами, рушій сюжету, центр твору), розкриває специфіку їх зображення у прочитаних творах;</p> <p>зіставляє образи дітей класичної і сучасної літератури (прочитаних протягом року);</p> <p>розповідає про свої улюблені твори сучасної літератури, пояснює, чому саме вони привернули увагу;</p> <p>знає сучасні</p>	<p>Соціокультурний напрям</p> <p>добирати й використовувати серед почутого й прочитаного ті відомості, які необхідні для формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p> <p>усвідомлювати необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності;</p> <p>розвивати моральну спрямованість особистості учня через взаємодію з однолітками, правильне вираження бажання і прохання, підтримку</p>

		<p>(ЛК) Твори сучасного мистецтва (література, кіно, театр та ін.) для дітей і про дітей.</p> <p>(УС) Сучасні дитячі літературно-художні видання (журнали, газети тощо).</p> <p>(ЕК) Дитячі персонажі в класичній і сучасній літературі: динаміка змін.</p>	літературно-художні видання для дітей.	контакту зі співрозмовником / співдіячем, готовність до співпраці, бажання допомогти, поділитися та інше; <i>формувати поведінку</i> через моделювання ситуації морального вибору; <i>розвивати ціннісно-орієнтаційну єдність</i> колективу (спільноти, групи).
7	2	<p>ПІДСУМКИ</p> <p>Узагальнення і систематизація навчального матеріалу.</p> <p><u>Завершення II семестру (+ 3 год. резерв)</u></p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>знає імена авторів і відомих українських перекладачів творів зарубіжних письменників, що вивчалися протягом року; <i>розкриває</i> ідейно-художній зміст прочитаних творів; <i>виявляє</i> набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації окремих компонентів тексту (сюжету, персонажів, художніх особливостей тощо); <i>демонструє</i> вміння (елементарне, початкове) зіставляти (з використанням іноземної мови, яку вивчає) оригінали й переклади творів на окремих рівнях – тематики, образів, мовних особливостей та ін., а також порівнювати твори різних видів мистецтва.</p>	<p>Діяльнісний напрям</p> <p><i>визначати мету</i> власної пізнавальної діяльності; <i>планувати діяльність</i> для досягнення мети; <i>реалізувати</i> визначений план; <i>оцінювати</i> здобутий результат; <i>аналізувати, порівнювати, узагальнювати, моделювати</i> поняття, явища, закономірності; <i>виділяти</i> головне з-поміж другорядного; <i>здобувати інформацію</i> з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснювати бібліографічний пошук; <i>формувати навички</i> словниково-пошукової та тлумачної діяльності незрозумілих / невідомих слів, словосполучень; <i>систематизувати, зіставляти, інтерпретувати</i> готову інформацію; <i>переносити раніше</i> засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; <i>помічати й формулювати проблему</i> в процесі навчання й <i>робити припущення</i> щодо способу її розв'язання; <i>помічати й виділяти</i> красу в явищах природи,</p>
		<p>Для вивчення</p> <p>напам'ять</p> <p>Й. В. Гете. «Нічна пісня подорожнього» Г. Гейне. «Задзвени із глибини...»</p>		<p><i>переносити раніше</i> засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; <i>помічати й формулювати проблему</i> в процесі навчання й <i>робити припущення</i> щодо способу її розв'язання; <i>помічати й виділяти</i> красу в явищах природи,</p>

				мистецтві, вчинках і звершеннях людей.
--	--	--	--	--

Додаток 1

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ДОДАТКОВОГО ЧИТАННЯ

Для уроків позакласного читання і уроків із резервного часу
(за вибором учителя)

5 клас

Арабські казки. «Про Аладдіна і чарівну лампу», «Розповідь про царя Шахріяра» (1-2 за вибором)

Бернетт Ф. Е. «Таємничий сад», «Маленький лорд Фаунтлерой», «Маленька принцеса» (1-2 за вибором)

Бюргер Г. і Распе Р.Е. «Дивовижні пригоди, подорожі й бойові подвиги барона Мюнхгаузена»

Гаршин В. «Жабка-мандрівниця»

Гауф В. «Маленький Мук»

Гофман Е.Т.А. «Лускунчик»

Єсенін С.О. «Біла береза», «Пісня про собаку» та інші вірші про природу (1-2 за вибором)

Кестнер Е. «Еміль та детективи», «Крихта та Антон»

Керролл Л. «Аліса в Задзеркаллі»

Кіплінг Р.Дж. «Мауглі», «Рікі-Тікі-Таві»

Коллоді К. «Піноккіо»

Корчак Я. «Король Матіуш Перший»

Крюс Дж. «Флорентіна»

Лагерлеф С. «Дивовижна подорож Нільса Хольгерсона з дикими гусаками Швецією», «Свята ніч»

Ліндгрен А. «Пеппі Довгапанчоха», «Малюк і Карлсон», «Пригоди Калле Блумквіста» (1-2 за вибором)

Маршак С.Я. «Дванадцять місяців»

Мілн А. «Вінні-Пух та всі-всі-всі»

Одоевський В. Ф. «Містечко в табакерці»

Перро Ш. Казки (1-2 за вибором)

Родарі Дж. «Казки по телефону»

Родарі Дж. «Пригоди Цибуліно», «Пригоди Джельсоміно в Країні брехунів» (1 за вибором)

Російські народні казки. «Василиса Прекрасна» та ін. (1-2 за вибором)

Сетон-Томпсон Е. «Ведмежа Джонні», «Мустанг-іноходець» (1-2 за вибором)

Чапек К. «З погляду кішки»

Японські казки. «Жабка з Кіото і жабка з Осака» та ін. (1-2 за вибором)

Із сучасної літератури

Буличов К. Цикл «Аліса» (1-2 твори за вибором), «Навколо світу за три години»

Екгольм Я.У. «Людвігові хитрому – ура! ура! ура!»

Маар П. «Пан Белло і блакитне диво», «Що не день, то субота», «Китобус, або Нові цятки для Суботика» (1-2 за вибором)

Стронг Дж. «Кімнатні пірати», «Розшукується ракета на чотирьох лапах», «Гармидер у школі» (1-2 за вибором).